

Kérdések és válaszok

a Darwin, a bajok eredete? c. előadás utáni beszélgetésből

1. „Minek kell védeni a hitet?”

- Az Újszövetség fele valamilyen formában hitvédelemmel foglalkozik.
- A hit védelmére parancsunk van, szóval és tettel egyaránt (Fil 1:16, Júd 3, 1Pt 3:15 stb.)
- A hitnek minden korban más és más része szorult védelemre.
- Korunkban elsősorban tudományos és etikai kihívásokkal kell szembesülni.
- Konkrétan a teremtéstörténet pedig sosem volt olyan kihívás elé állítva, mint korunkban, az evolúció-elmélet révén.

2. „Miért nem elég egyszerűen rámutatni a Biblia szövegére?”

- Egyrészt a teremtéstörténet szövegét – mint minden szöveget – értelmezni kell, a szöveg értelme pedig egyes hívőknek ugyan „nyilvánvaló”, más hívők számára azonban egyáltalán nem az, hanem sok kérdést vet fel.
- A kérdések elutasítása vagy komolyan vétele a bibliai szöveg eltérő megközelítéséhez, és így eltérő értelmezéséhez vezet.

3. „De hát a Bibliában Isten mondja, amit mond, hogy lehet ezzel vitatkozni?”

- Szerintünk különbség van Isten szava, és annak egyik vagy másik értelmezése között.
- Egy hívő sem vitatkozik a Bibliával, csak a Biblia bizonyos értelmezéseivel.
- Elfogadjuk, ha valaki a saját értelmezését olyan magától értetődőnek tartja, hogy nem hajlandó elismerni más megközelítés és értelmezés létjogosultságát.
- Ugyanakkor, tisztelettel mindenkit arra kérünk, akármelyik értelmezés híve is legyen, hogy próbálja meg megérteni, miért gondolkodnak más hívők másképpen, és mielőtt megértené őket, ne ítélkezzen felettük vagy hitük fölött.

4. „Hogy lehetséges egyáltalán a teremtéstörténet többféle értelmezése és az evolúció-elmélethez való többféle hozzáállás?”

- Mindnyájan a Biblia szövegére mutatunk rá, de nem egyformán értelmezzük, nem feltétlenül ugyanazt olvassuk ki belőle.
- Megközelítésünk és értelmezésünk pedig meghatározza, hogy arra mekkora veszélyt jelent az evolúció-elmélet, illetve egyáltalán jelent-e veszélyt?

5. „Nem gondolkodtok túl sokat ezen az egészen?”

- Egyrészt nem hisszük, hogy a nem gondolkodás erény lenne, sőt kereszténként, éppen mert hiszünk, merünk gondolkodni.
- Másrészt, az, hogy kinek hol van a határ, azt az szabja meg, hogy kikkel van dolga. Van, akinek elég rámutatni arra, hogy mit mond a Biblia, mivel a Biblia eleve tekintély számára. Mások azonban csak hosszas tanakodás után jutnak el odáig, hogy komolyan vegyék a Bibliát, és ezen az úton el kell őket kísérni. Ez pedig gondolkodással, mások gondolkodásmódjának megértésével jár.

6. „Nem lehet káros a keresőkre és a friss hívőkre nézve, hogy több keresztény megközelítést is bemutatunk?”

- Egyrészt nem mi tehetünk arról, hogy ennyiféle keresztény elképzelés van. Mi csak szeretnénk a legelterjedtebb álláspontokat bemutatni.
- Másrészt nem csak ebben a témában, hanem gyakorlatilag minden más teológiai témában is két, három vagy több keresztény álláspont létezik.
- Ezért kifejezetten szeretnénk, ha a hívők megismernék és megértenék egymás gondolkodásmódját. Hogy elfogadják-e, az már más kérdés.

7. „Nincs összefüggés a teremtéstörténet egy bizonyos értelmezése, az evolúció-elmélethez való hozzáállás és bizonyos lelkeségi-felekezeti sajátságok között?”

- De van. Egyes felekezetek hivatalos álláspontot is kialakítanak mind a teremtéstörténet értelmezésével, mind az evolúció-elmélet értékelésével kapcsolatban. Ez rendszerint összefüggésben áll a modern bibliatudománnyal kapcsolatos álláspontjukkal is.
- Léteznek azonban olyan lelkeségi irányzatok is, amelyek nem csak egy felekezetben, hanem sok egyházban megtalálhatók (pl. fundamentalizmus, liberalizmus).

8. „Amikor Darwin megírta *A fajok eredetét*, hitt Istenben?”

- Igen, műve végén írja, hogy milyen csodálatosnak tartja, hogy *Isten* néhány vagy egyetlen formát teremtett, amelyek aztán olyan sokféle irányban továbbfejlődtek.

... a természetben folyó harcból, éhségből és halálból közvetlenül az elképzelhető legmagasabb eredmény: a magasabb rendű állatok létrejötte következik. Felemelő

elképzelés ez, amely szerint a Teremtő az életet a maga különféle erőivel együtt eredetileg csupán néhány, vagy csak egyetlen formába lehelte bele, és mialatt bolygónk a gravitáció megmásíthatatlan törvényét követve keringett körbe-körbe, ebből az egyszerű kezdetből kiindulva végtelenül sokféle, csodálatos és gyönyörű forma bontakozott ki – és teszi ma is.”

(Darwin: A fajok eredete, 431. o.)

- Élete más szakaszaiban azonban Darwin istenhite leginkább agnosztikus irányba változott.

9. „De mit fogsz tanítani a gyerekednek, a Bibliát vagy a tudományt?”

- Természetesen mindkettőt. De az a helyzet, hogy a tudományos elképzelést könnyebb lesz összefoglalni, mint a Bibliai szöveget megfelelő módon értelmezni. Tehát a kérdés nem az, hogy a Bibliát tanítsuk-e, hanem hogy melyik értelmezését?
- Aki például „szó szerint” akarja venni az 1Móz 1-et (amely szerint az ember az *utolsó* teremtmény), az az 1Móz 2-t is vegye szó szerint (amely szerint az ember az *első* teremtmény). Ha nem lát ellentmondást, akkor tudnia kell, hogy már ő is értelmezi a szöveget, az 1Móz alapján az 1Móz 2-t. Mindenki mindenképpen választ az értelmezések közül.

10. „Popper szerint akkor tudományos elmélet egy elmélet, ha cáfolható. Nem cáfolja-e az evolúció-elméletet, ha találunk egy olyan fossziliát, ami ellentmond az elméletnek?”

- Amennyiben elfogadjuk Poppernek a tudományra adott definícióját, akkor mindenképpen. De tényleg helyes-e a Popper-féle tudomány-definíció? Hogy a teljes kérdéskört láthassuk, egy kicsit vissza kell ugrani az időben.
- A 19. századi pozitivisták – élükön *Auguste Comte*-tal – azzal foglalkoztak, hogy a pozitívnak kikiáltott tudományt elkülönítsék a metafizikától. E szerint a tudomány elsősorban leíró jellegű, csak a tényekre koncentrál; a benne megfogalmazott állítások igazsága helyett inkább a bizonyossága a fontos; és a tudomány célja az előrejelzés, hogy az emberiség „megszelídítse” a természet erőit.
- A 20. századi neopozitivisták az ő nyomdokaikon haladtak tovább, és azt állították, hogy egy állítás akkor tudományos, ha az verifikálni, igazolni lehet. Egy állítás akkor és csak akkor lesz tudományos állítás, ha tartalma empirikus, tapasztalati és a mondat állításait olyan módon lehet alegységekre bontani, amelyeket egyenként igazolni lehet.
- Ezzel szemben fogalmazta meg Popper is a kérdésben feltett problémát, a falszifikációs-elvet. Popper szerint egy állítás akkor tudományos, ha azt cáfolni lehet. (Ez azt jelenti, hogy módszer van rá, hogy cáfoljuk – és nem azt, hogy szükségszerűen cáfolnunk kell.) Példája szerint a „Minden hattyú fehér” állítás egy ilyen állítás. A verifikációs-elv szerint ezt lehetetlen lenne igazolni, hiszen minden idő minden hattyúját kézbe kéne vennem ahhoz, hogy igazolni tudjam. A falszifikációs-elv szerint elegendő egyetlen nem fehér hattyút nyakon csípnem,

hogyan az állítást cáfoljam.

- A tudománnyal kapcsolatos tudományos viták azonban nem álltak meg itt, noha a jelenlegi közgondolkodás szerinti tudomány valami ilyesmi, amiről a neopozitivisták és Popper beszélt.
- A posztmodern tudományszemléletek közül leghíresebb talán *Thomas Kuhn* álláspontja, ami szerint a tudomány fejlődésén nem egyenes vonalú. Már könyvének címében is „A tudományos forradalmak szerkezete” ezt az állítást fogalmazza meg. Kuhn szerint egy adott korszak tudósai kialakítanak egy szemléletmódot a meglévő tényanyagból (ún. paradigmát), és ezen belül próbálják értelmezni az újabb felszínre kerülő tényanyagot. Egy idő után azonban az adott paradigmán belül nem lehet tovább fejlődni, és ilyenkor kerül sor az ún. paradigmaváltásokra. Kuhn egyik leglátványosabb példája a newtoni fizika és a modern fizika közötti különbség, amiben már nem állandó egységek a tér és az idő.
- A szintén posztmodern, főként antropológiával és szociológiával foglalkozó filozófusok egy másik tudományszemléletet vettek elő, és a tudományt mint emberi terméket leginkább egy speciális törzs (a tudósok törzse) világképéhez hasonlították. Állításuk szerint a tudomány kultúrafüggő, és ugyanazon elvek alapján elvethető, ahogyan éppen a pozitív tudomány vetette el mind a vallást, mind a metafizikát. Nincs tehát kultúrától független, objektív tudomány, csak tudományos körök szokásjoga. (Ezzel a meglehetősen destruktív állásponttal vitatkozunk.)
- Összefoglalva azt láthatjuk, hogy a tudomány fogalma mai napig nem olyan egyszerű. Nagyon úgy tűnik, hogy a popperi tudománydefiníció csak bizonyos esetekben használható jól, nem általánosságban írja le a tudományt. Az előadásban elhangzott kijelentés szerint az evolúció-elmélet nem cáfolható elméleti úton. Cáfolható tapasztalati, empirikus úton, de ebben az esetben a konkurens elméletnek legalább olyan kielégítően jó magyarázatot kell adnia az evolúciós paradigmán belül jól értelmezhető jelenségeknek is.
- Érdekesség, hogy Karl Popper is felismerte, hogy az evolúció-elmélet túlságosan bonyolult, és nagyon hajlékony elmélet, amit az ő rendszere szerint nem lehet tudományos elméletnek nevezni. Később azonban visszavonta ezt az állítását.